

Cartography of Varaždin

The Exhibition, Varaždin City Museum, November 24-28, 2009

The Croatian Cartographic Society in collaboration with the Varaždin City Museum, the State Geodetic Administration and the National and University Library organized the exhibition *Cartography of Varaždin* within the *1st Croatian NSDI and INSPIRE Day* and the *Cartography and Geoinformation* conference. The exhibition was held at the Varaždin City Museum in the Herczer Palace, and it lasted from November 24 to 28, 2009.

The exhibition was designed and put up by Spomenka Težak and Miroslav Klemm. It presented about a hundred maps and plans of Varaždin and its surroundings, both very old and brand new. The exhibition encompassed a period of five centuries, so one is able to follow the development of cartography, as well as of Varaždin. The exhibition featured copies of old maps from the fund of the Map Collection of the Varaždin City Museum, the fund of the Map and Atlas Collection of the National and University Library in Zagreb, sheets of official plans and maps of the State Geodetic Administration and copies of thematic maps by other publishers. There were also several monographs related to cartography of Croatia and Varaždin. In addition to maps and plans, about ten geodetic instruments and drawing kits from the Regional Cadastral Office Varaždin of the State Geodetic Administration were exhibited at the exhibition.

The Herczer Palace had many visitors at the exhibition opening on November 24, 2009. After Miljenko Lapaine, originator of the exhibition had made an introductory speech, director of the Varaždin City Museum, Dr. Branko Spevec, assistant director of the State Geodetic Administration Ivan Landek, museum counsellor of the Historical Department of the Varaždin City Museum Spomenka Težak and museum counsellor of the Cultural-Historical Department Miroslav Klemm made their welcoming address. During the exhibition opening, visitors were able to see the three-dimensional (3D) digital model of Varaždin's historical centre on LCD produced by the Institute for Photogrammetry Inc. from Zagreb. The 3D digital model of Varaždin's historical centre was produced on the basis of elevation data obtained using photogrammetric restitution, which enabled a detailed representation of objects'

roofs. Certain objects of special interest to the city were modelled together with their facades and were given text and image attributes.

made possible by the City of Varaždin, the Croatian Cartographic Society and the State Geodetic Administration.

The exhibition opening ceremony was completed by Druid, a band from Zagreb (Dubravko Lapaine, didgeridoo, Igor Ratković, guitar and Mary Crnković Pilas, vocals). After the exhibition opening, visitors were able to see the exhibition and enjoy a banquet.

The exhibition with a brief program was presented specially for participants of the *1st Croatian NSDI and INSPIRE Day* and the *Cartography and Geoinformation* conference in the early evening on November 26, 2009. S. Težak and M. Klemm, Prof. Dr. Željko Bačić, director of the State Geodetic Administration and Mr. Ivan Jenkač on behalf of the City of Varaždin addressed the participants. Soprano Iva Kruljac performed and was accompanied on a piano by Darija Hreljanović.

The exhibition catalogue titled *Cartography of Varaždin* in a 500 copy edition was prepared and published for the exhibition. Its editor in chief is M. Lapaine, and the publisher is the Croatian Cartographic Society. Scanning of originals and facsimile production were done at the Chair for Geoinformation of the Faculty of Geodesy of the University of Zagreb. Exhibition setup and catalogue printing were

Collaborators of the exhibition catalogue were, in alphabetical order: Ivan Hećimović from the Croatian Geological Survey, Mirko Husak from the Regional Cadastral Office Varaždin of the State Geodetic Administration, Stjepan Husnjak from the Faculty of Agriculture of the University of Zagreb, Zvonimir Križovan from the Križovan Cartographic Laboratory, Ivan Landek from the State Geodetic Administration, Mira Miletić Drder from the National and University Library, Drago Novak (Collectio Mappae Croatiae Prof. Dr. D. Novak), Robert Paj from the Institute for Photogrammetry Inc., Alenka Rezo from the Regional Cadastral Office Varaždin of the State Geodetic Administration and Dražen Tutić from the Faculty of Geodesy of the University of Zagreb. The exhibition catalogue is entirely bilingual (Croatian and English). It has 293 pages in full colour on glossy paper, ISBN 978-953-95815-1-8, landscape A4 format and paperback. Catalogue design and layout were done by Ana Kuveždić.

The front cover of the exhibition catalogue features a view of Varaždin from the south (*Plan der K:Königl:Freüstadt Warasdin*) from 1780, which is preserved at the Varaždin City Museum. The back cover has a part of the topographic map

Kartografija Varaždina

Izložba, Gradski muzej Varaždin, 24–28. studenoga 2009.

Hrvatsko kartografsko društvo u suradnji s Gradskim muzejom Varaždin, Državnom geodetskom upravom i Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom je u sklopu 1. hrvatskoga NIPP i INSPIRE dana i savjetovanja *Kartografija i geoinformacije* organiziralo izložbu *Kartografija Varaždina*. Izložba je bila postavljena u Gradskom muzeju Varaždina u palači Herczer, a trajala je od 24. do 28. studenoga 2009.

Izložbu su oblikovali i postavili Spomenka Težak i Miroslav Klemm iz Gradskog muzeja Varaždin. Na izložbi je bilo predstavljeno stotinjak karata i planova Varaždina i okolice od najstarijih do najnovijih. Kronološki je obuhvaćeno razdoblje od pet stoljeća tijekom kojih se može pratiti kontinuirani razvoj kako kartografije, tako i Varaždina. Prikazane su kopije starih karata iz fonda Kartografske zbirke Gradskog muzeja Varaždin, iz fonda Zbirke karata i atlasa Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, listovi službenih planova i karata Državne geodetske uprave te primjerci tematskih karata drugih izdavača. Izloženo je i nekoliko monografija koje obrađuju kartografiju Hrvatske i Varaždina. Osim karata i planova, na izložbi je bilo postavljeno desetak geodetskih instrumenata i pribora za crtanje iz Područnog ureda za katastar Varaždin Državne geodetske uprave.

Na otvorenju izložbe 24. studenog 2009. palača Herczer bila je puna posjetitelja. Nakon uvodnih riječi Miljenka Lapainea, idejnog začetnika izložbe, pozdravnim govorima nazočnima su se obratili ravnatelj Gradskog muzeja Varaždin dr. Branko Spevec, pomoćnik ravnatelja Državne geodetske uprave Ivan Landek, muzejska savjetnica Povijesnog odjela Gradskog muzeja Varaždin Spomenka Težak i muzejski savjetnik Kulturnopovijesnog odjela Miroslav Klemm.

Tijekom otvorenja izložbe posjetitelji su na LCD-u mogli pratiti prezentaciju trodimenzionalnoga (3D) digitalnoga modela povijesne jezgre Grada Varaždina što ga je izradio Zavod za fotogrametriju d.d. iz Zagreba. 3D digitalni model povijesne jezgre Grada Varaždina izrađen je na temelju visinskih podataka prikupljenih fotogrametrijskom restitucijom što je omogućilo detaljan prikaz krovova objekata. Pojedini objekti od posebnog interesa grada posebno su modelirani zajedno s

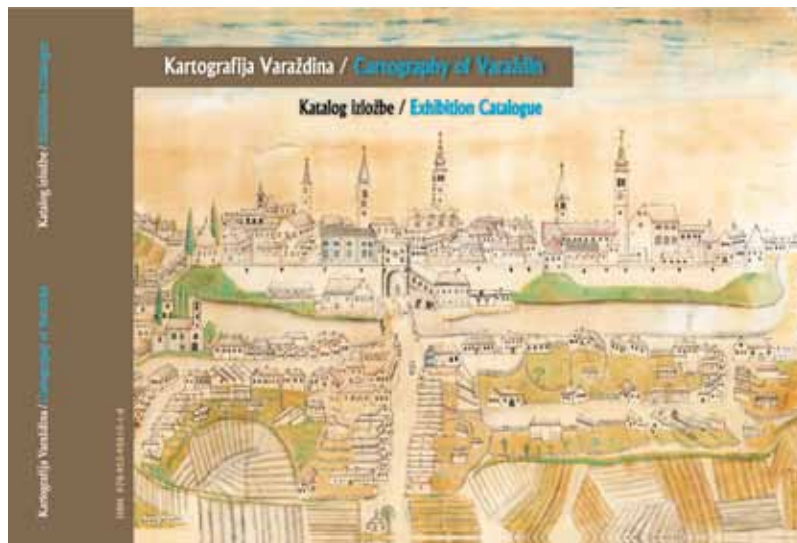
njihovim fasadama, a pridodani su im i tekstualni i slikovni atributi.

Svečanost otvorenja izložbe upotpunio je sastav Druyd iz Zagreba (Dubravko Lapaine, didgeridoo, Igor Ratković, gitara i Mary Crnković Pilas, vokal). Nakon otvorenja izložbe posjetitelji su mogli razgledati izložbu i osvježiti se uz prigodni domjenak.

Za sudionike 1. hrvatskoga NIPP i INSPIRE dana i savjetovanja *Kartografija i geoinformacije* u predvečerje 26. studenoga 2009. posebno je predstavljena izložba uz manji prigodni program. S nekoliko riječi nazočnima su se obratili S. Težak i M. Klemm, zatim prof. dr. sc. Željko Bačić, ravnatelj Državne geodetske uprave i gosp. Ivan Jenkač u ime Grada Varaždina. Nastupila je sopranistica Iva Kruljac uz klavirsku pratnju Darije Hreljanović.

Husak iz Područnog ureda za katastar Varaždin Državne geodetske uprave, Stjepan Husnjak s Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zvonimir Križovan iz Kartografskoga laboratorija Križovan, Ivan Landek iz Državne geodetske uprave, Mira Miletić Drder iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice, Drago Novak (Collectio Mappae Croatiae Prof. Dr. D. Novak), Robert Paj iz Zavoda za fotogrametriju d.d., Alenka Rezo iz Područnog ureda za katastar Varaždin Državne geodetske uprave i Dražen Tutić s Geodetskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Tekst kataloga izložbe je u cijelosti dvojezičan (hrvatski i engleski). Katalog ima 293 stranice u boji na sjajnom papiru, nosi oznaku ISBN 978-953-95815-1-8, položenog je A4 formata i mekanog uveza. Oblikovanje kataloga i grafičku pripremu obavila je Ana Kuveždić.

Uz izložbu je priređen i objavljen katalog izložbe *Kartografija Varaždina* u nakladi od 500 primjeraka. Glavni i odgovorni urednik kataloga je M. Lapaine, a izdavač Hrvatsko kartografsko društvo. Skeniranje izvornika i izrada faksimila obavljena je u Katedri za geoinformacije Geodetskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Postavljanje izložbe i tiskanje kataloga omogućili su Grad Varaždin, Hrvatsko kartografsko društvo i Državna geodetska uprava.

Suradnici kataloga izložbe (abecednim redoslijedom) su: Ivan Hećimović iz Hrvatskoga geološkog instituta, Mirko

Na prednjoj stranici korica kataloga izložbe nalazi se veduta koja prikazuje Varaždin s juga (*Plan der K:Königl.Freūstadt Warasdin*) iz 1780., a čuva se u Gradskom muzeju Varaždin. Na zadnjoj stranici korica je isječak topografske karte mjerila 1:25 000, list *Varaždin*, 271-2-3. Prikaz na karti odgovara stanju iz 1997. Karta je izrađena u Zavodu za fotogrametriju d.d., Zagreb, a naručitelj je bila Državna geodetska uprava.

Sadržaj kataloga izložbe podijeljen je u sljedeća poglavlja:

□ Predgovor / Foreword

at the scale 1:25 000, sheet *Varaždin*, 271-2-3. The representation corresponds to the situation in 1997. The map was produced at the Institute for Photogrammetry Inc., Zagreb and ordered by the State Geodetic Administration.

The exhibition catalogue consists of following chapters:

- ❑ Predgovor / Foreword
- ❑ Uvod u izložbu / Introduction to the Exhibition
- ❑ Prikaz Varaždina na starim kartama iz Kartografske zbirke Gradskoga muzeja Varaždin / Representation of Varaždin on Old Maps from the Map Collection of the Varaždin City Museum
- ❑ Najvažniji stari planovi i vedute Varaždina / The Most Important Plans and Views of Varaždin
- ❑ Hrvatski i varaždinski kartografi / Cartographers of Croatia and Varaždin
- ❑ Katalog / Catalogue

finally the cadastre at the end of the 20th and beginning of the 21st century in Croatia. The author states that cartography is frequently related to geography, and that it is forgotten that surveyors and geodesists are in charge of land survey, which is necessary for production of base maps, both topographic and cadastral. Therefore, more attention was paid to topographic and cadastral surveys, the end results of which are topographic maps and cadastral plans. Of course, emphasis was put on Croatian cartography and Varaždin and its surroundings.

The text titled *Representation of Varaždin on Old Maps from the Map Collection of the Varaždin City Museum* was written by S. Težak. The Map Collection of the Varaždin City Museum inventory contains about 750 old maps, city plans, various land ownership maps, house plans, cadastral plans and atlases. Varaždin and its surroundings are represented on about a hundred old geographic maps. They are primarily general maps of Croatian lands, the Hungarian Kingdom, the Habsburg Monarchy and Austria-Hungary, while there is a much smaller quantity of maps representing the wider area of Varaždin from the end of the 19th century and a map of the Varaždin district from the first half of the 20th century. The Varaždin area can also be found on several thematic maps in the Map Collection of the Varaždin City Museum. About ten old maps were selected for the *Cartography of Varaždin* exhibition. They represent Varaždin or the area around Varaždin during the period between the 16th and 20th century.

M. Klemm is the author of the text titled *Most Important Old Plans and Views of Varaždin*. Old plans and views are the most important pictorial materials for studying and comprehending urban development of the free and royal city of Varaždin and surrounding feudal fortresses. In addition to written archive material, they are also crucial for understanding its general development through four centuries, and its military, economic, social and political system development. The most important plans and views are preserved at the Main Land Archive (Generallandesarchiv) in Karlsruhe, Germany, in the Austrian National Library (Österreichische Nationalbibliothek), the War Archive (Kriegsarchiv), the Aulic Chamber Archive (Hofkammerarchiv) and the Museum of Military History (Heeresgeschichtlichesmuseum) in Vienna, the Croatian State Archive in Zagreb, the State Archive in Varaždin and the Varaždin City Museum. The exhibition *Cartography of Varaždin* only featured plans and views from the Varaždin City Museum.

The text titled *Cartographers of Croatia and Varaždin* by I. Kljajić and M. Lapaine consists of biographies of *Croatian cartographers* who the authors assessed were very important for cartography of Varaždin. Some of them were born in Varaždin, others went to school in it, and some lived and worked there. According to definition, Croatian cartographers are not only Croatians or people of Croatian descent who lived throughout the world and worked in the field of cartography, but also members of other nations and nationalities born in Croatia, regardless of where they lived, and strangers who lived and worked in Croatia, contributing to cartography. Those Croatian cartographers who were at the same time cartographers of Varaždin were selected for the catalogue. The authors emphasised that besides selected cartographers, there are also other individuals responsible for cartography of Varaždin. Since the authors were unable to present them in the text, they would like to direct interested readers to the lexicon about Croatian cartographers, which was prepared for publishing during production of this article (the lexicon has already been published) and published by Golden marketing Tehnička knjiga and the State Geodetic Administration.

Catalogue contains bibliographic data for all the cartographic representations, as well as descriptions of certain cartographic representations and reproductions of all exhibited cartographic representations. There are also photographs of exhibited geodetic instruments and drawing kits.

This article is going to be a reminder for those of us who saw the exhibition, and I recommend those who did not to browse the catalogue, which can provide lots of data about cartographic representations of Varaždin during the five centuries. The exhibition catalogue can be acquired at the Croatian Cartographic Society, and detailed information is available at the Internet site www.kartografija.hr.

Ivka Kljajić

The *Foreword*, written by M. Lapaine, states among other things that the intention of the exhibition was not to present all maps representing Varaždin and its surroundings, but rather to show a part of rich cartographic heritage preserved in certain institutions, prominent centres of Croatian culture and science, as well as to present cartography of the age we live in.

In a desire to introduce exhibition visitors and catalogue readers to cartography as a discipline which is a science and a technique at the same time, M. Lapaine wrote a detailed text titled *Introduction to the Exhibition*. The text is divided into three main parts. The first part is an overview of cartography of Varaždin up to the 17th century. The second part is dedicated to topographic surveys, firstly topographic surveys in the 18th, 19th and partly in the 20th century, and after that the topographic survey and topographic cartography in Croatia in the 20th and 21st century. Cadastre in Croatia is the title of the third part which describes cadastral surveys carried out in the second half of the 18th and in the 19th century, and subsequently the cadastre at the end of the 19th century, the topographic-cadastral survey in the 20th century and

- ❑ Uvod u izložbu / Introduction to the Exhibition
- ❑ Prikaz Varaždina na starim kartama iz Kartografske zbirke Gradskoga muzeja Varaždin / Representation of Varaždin on Old Maps from the Map Collection of the Varaždin City Museum
- ❑ Najvažniji stari planovi i vedute Varaždina / The Most Important Plans and Views of Varaždin
- ❑ Hrvatski i varaždinski kartografi / Cartographers of Croatia and Varaždin
- ❑ Katalog / Catalogue

U *Predgovoru* što ga je napisao M. Lapaine između ostaloga je navedeno da namjera izložbe nije prikazati sve karte Varaždina i njegove okolice, već predstaviti dio bogate kartografske baštine koja se čuva u pojedinim ustanovama, istaknutim središtima hrvatske kulture i znanosti, a uz to prikazati i kartografiju doba u kojem živimo.

U želji da posjetiteljima izložbe i čitateljima kataloga približi kartografiju kao disciplinu koja je istodobno i znanost i tehnika, M. Lapaine je napisao opširni tekst pod naslovom Uvod u izložbu. Tekst je podijelio u tri glavne cjeline. U prvoj cjelini donosi pregled kartografije Varaždina do 17. stoljeća. Drugu cjelinu posvetio je topografskim izmjerama, najprije piše o topografskim izmjerama provedenim u 18. i 19. stoljeću, a nakon toga o topografskoj izmjeri i topografskoj kartografiji u Hrvatskoj u 20. i 21. stoljeću. Katastar u Hrvatskoj naslov je treće cjeline u kojoj opisuje katastarske izmjere provedene u drugoj polovici 18. i u 19. stoljeću, zatim opisuje katastar krajem 19. stoljeća, topografsko-katastarsku izmjeru u 20. stoljeću i na kraju katastar krajem 20. i početkom 21. stoljeća u Hrvatskoj. Autor navodi da se kartografiju vrlo često povezuje s geografijom, a zaboravlja da je za izradu osnovnih karata, topografskih i katastarskih, potrebna izmjera zemljišta za koju su po definiciji nekada bili

zaduženi mjernici, a danas su to geodeti. Stoga je nešto više pozornosti poklonjeno topografskim i katastarskim izmjerama, konačni rezultat kojih su upravo topografske karte, odnosno katastarski planovi. Naravno, težište je stavljeno na hrvatsku kartografiju, a naglasak na Varaždin i njegovu okolicu.

Tekst *Prikaz Varaždina na starim kartama iz Kartografske zbirke Gradskoga muzeja Varaždin* napisala je S. Težak. U Kartografskoj zbirci Gradskoga muzeja Varaždin inventarizirano je oko 750 starih karata, planova grada, različitih zemljišnih posjeda, planova pojedinih kuća, katastarskih planova i atlasa. Prikaz područja Varaždina i njegove okolice prikazan je na stotinjak starih geografskih karata. Riječ je u najvećoj mjeri o općim kartama hrvatskih zemalja, Ugarskoga Kraljevstva, Habsburške Monarhije i Austro-Ugarske, dok su u mnogo manjoj mjeri zastupljene karte širega varaždinskog područja s kraja 19. stoljeća i karta Sreza varaždinskog iz prve polovice 20. stoljeća. Varaždinsko područje prikazano je i na nekoliko tematskih karata u Kartografskoj zbirci Gradskoga muzeja Varaždin. Za izložbu *Kartografija Varaždina* odabrano je desetak starih karata na kojima je prikazan Varaždin ili pak područje oko Varaždina u razdoblju od 16. do 20. stoljeća.

M. Klemm je autor teksta *Najvažniji stari planovi i vedute Varaždina*. Stari planovi i vedute najvažnija su slikovna građa za proučavanje i razumijevanje urbanističkog razvoja slobodnoga i kraljevskoga grada Varaždina i uz nje ga ležeće feudalne utvrde. Uz pisanu arhivsku građu oni su odlučujući i za razumijevanje njegova općeg razvoja kroz četiri stoljeća, vojnoga, gospodarskog, društvenog i političkog sustava. Najvažniji planovi i vedute čuvaju se u Generallandesarchivu u Karlsruheu u Njemačkoj, u Österreichische Nationalbibliothek, Kriegsarchiv, Hofkammerarchiv i Heeresgeschichtlichesmuseumu u Beču, Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, Državnom arhivu Varaždin i Gradskome

muzeju Varaždin. Na izložbi *Kartografija Varaždina* bili su izloženi samo planovi i vedute iz Gradskoga muzeja Varaždin.

U tekstu *Hrvatski i varaždinski kartografi*, I. Kljajić i M. Lapaine donose životopise hrvatskih kartografa koji su po njihovim procjenama vrlo značajni za kartografiju Varaždina. Neki su od njih rođeni u Varaždinu, neki su ondje pohađali školu, a neki i danas ondje žive i rade. Prema definiciji *hrvatski kartografi* nisu samo Hrvati ili ljudi hrvatskog podrijetla koji su živjeli diljem svijeta i djelovali na području kartografije, nego i pripadnici drugih naroda i narodnosti koji su rođeni na tlu Hrvatske, bez obzira gdje su boravili, te stranci koji su živjeli i djelovali na hrvatskom tlu dajući svoj doprinos kartografiji. Za katalog izabrani su oni hrvatski kartografi koji su ujedno i kartografi Varaždina. Autori teksta su naglasili da je osim izabranih kartografa, još određeni broj osoba zaslužnih za varaždinsku kartografiju. Zbog nemogućnosti da i njihovo djelo prikažu u tom tekstu, zainteresirane čitatelje upućuju na leksikon o hrvatskim kartografima, koji je u vrijeme pisanja toga teksta bio u pripremi za objavljivanje (sada je već objavljen) u nakladi Golden marketinga Tehničke knjige i Državne geodetske uprave.

Katalog sadrži bibliografske podatke za sve kartografske prikaze, za pojedine kartografske prikaze i njihove opise te reprodukcije svih kartografskih prikaza koji su bili izloženi. U Katalogu se nalaze i fotografije geodetskih instrumenata i pribora za crtanje koji su bili postavljeni na izložbi.

Ovaj prikaz podsjetit će na izložbu one koji su ju razgledali, a onima koji nisu, preporučam da pogledaju katalog koji im može pružiti puno podataka o kartografskim prikazima Varaždina tijekom pet stoljeća. Katalog se može nabaviti u Hrvatskom kartografskom društvu, a detaljnije informacije dostupne su na internetskim stranicama www.kartografija.hr.

Ivka Kljajić

